

Spis treści

Wstęp	V
Podstawowa bibliografia	XVII
Rozdział I. Początki administracji	1
§ 1. Starożytność	1
I. Despotie wschodnie	1
1. Rys historyczny	1
2. Administracja centralna i terytorialna	1
II. <i>Polis</i> grecka	3
1. Rys historyczny	3
2. <i>Polis</i> arystokratyczna	3
3. <i>Polis</i> oligarchiczna	4
4. <i>Polis</i> demokratyczna (ateńska)	5
III. <i>Civitas</i> rzymska. Pryncypat. Dominat	7
1. Rys historyczny	7
2. Okres królewski (735–509 r. p.n.e.)	7
3. Republika (509–27 r. p.n.e.)	8
4. Pryncypat (27 r. p.n.e. – 284 r. n.e.)	12
5. Dominat (284–476 r.)	15
§ 2. Średniowiecze	17
I. Monarchia patrymonialna	17
1. Rys historyczny	17
2. Monarcha patrymonialny	19
3. Administracja centralna	20
4. Urzędnicy nadworni	20
5. Administracja terytorialna	22
5.1. Zarząd terytorialny	22
II. Monarchia stanowa	24
1. Rys historyczny	24
2. Konstrukcja Korony Królestwa	25
3. Władza królewska	26
4. Administracja centralna	28
5. Administracja terytorialna	30
6. Administracja miejska	32
Rozdział II. Administracja i myśl administracyjna czasów wczesnonowożytnych (XV/XVI–XVIII/XIX w.)	41
§ 3. Monarchie absolutyzmu renesansowego, klasycznego i oświeconego	41

I. Rys historyczny.....	41
II. Monarcha absolutny.....	43
III. Administracja centralna.....	45
1. Rady królewskie i inne organy kolegialne.....	45
2. Urzędnicy ministerialni.....	50
IV. Administracja terytorialna.....	53
V. Urzędnicy w monarchiach absolutyzmu oświeconego.....	57
VI. Podstawowe zasady funkcjonowania administracji w monarchiach absolutnych.....	59
§ 4. Republiki wczesnonowożytne.....	61
I. Rys historyczny.....	61
II. Głowa państwa (protektor, namiestnik).....	62
III. Administracja centralna. Rady i inne urzędy.....	64
IV. Administracja terytorialna.....	66
§ 5. Ustrój mieszany. Monarchia <i>Jagiellonów</i> (1385–1572) i Obojga Narodów (1569–1795).....	67
I. Rys historyczny. Unia polsko-litewska. Rozbiory.....	67
II. Monarcha.....	69
III. Administracja centralna. Administracja terytorialna (do 1764 r.).....	71
IV. Reformy administracji z lat 1764–1768.....	72
V. Reformy administracji z lat 1773–1776.....	74
VI. Reformy Sejmu Wielkiego z lat 1788–1792.....	75
1. Monarcha.....	75
2. Administracja centralna.....	76
3. Administracja terytorialna.....	77
4. Administracja miejska a wieś.....	78
VII. Ustrój administracyjny po sejmie grodzieńskim (1793).....	79
VIII. Administracja w okresie insurekcji kościuszkowskiej (1794).....	79
§ 6. Myśl ekonomiczno-administracyjna.....	80
I. Myśl ekonomiczna.....	80
1. Merkantylnizm.....	80
2. Kameralizm.....	81
3. Fizjokratyzm.....	82
II. Myśl administracyjna.....	82
1. Powszechna myśl administracyjna.....	82
1.1. Wiek XVI.....	82
1.2. Wiek XVII.....	86
1.3. Wiek XVIII. Politycy.....	89
1.3.1. Francja.....	89
1.3.2. Niemcy.....	91
2. Polska myśl administracyjna.....	100
2.1. Wiek XVI.....	100
2.2. Wiek XVII.....	105
2.3. Wiek XVIII.....	109
2.3.1. Okres saski (1697–1763).....	109
2.3.2. Okres stanisławowski (1764–1795).....	113
2.4. Wpływy obce w okresie XVI w. – 1795 r.....	121

Rozdział III. Administracja i myśl administracyjna czasów późnonowoczesnych – XVIII/XIX w. – 1918 r. (oprócz ziem polskich)	130
§ 7. Administracja a konstytucjonalizm i liberalizm społeczno-gospodarczy.....	130
I. Zagadnienia ogólne.....	130
II. Liberalizm obywatelski.....	131
III. Kapitalizm liberalny. Ustawodawstwo socjalne.....	136
§ 8. Liberalno-demokratyczne monarchie konstytucyjne.....	138
I. Rys historyczny.....	138
II. Monarcha.....	140
1. Wielka Brytania.....	140
2. Francja.....	141
3. Pozostałe monarchie europejskie.....	143
III. Administracja centralna.....	147
1. Rząd. Gabinet. Rada.....	147
1.1. Wielka Brytania.....	147
1.2. Pozostałe monarchie europejskie.....	148
2. Ministrowie i ich odpowiedzialność.....	150
2.1. Wielka Brytania.....	150
2.2. Pozostałe monarchie europejskie.....	152
IV. Administracja terytorialna. Samorząd.....	155
1. Wielka Brytania.....	155
2. Francja rewolucyjna. Reformy Konstytuanty.....	156
3. Pozostałe monarchie europejskie.....	157
3.1. Model francuski.....	157
3.2. Model historyczny.....	159
V. Początki sądownictwa administracyjnego.....	161
§ 9. Wielkie monarchie absolutne i postabsolutne.....	162
I. Rys historyczny.....	162
II. Administracja centralna państw złożonych (konfederacji, federacji, unii realnych).....	163
1. Stanowisko przewodniczącego.....	163
2. Centralne organy wykonawcze.....	164
III. Administracja państw unitarych.....	165
1. Władza cesarsko-królewsko-sułtańska.....	165
2. Administracja centralna. Rady, ministrowie, pozostałe organy.....	166
3. Administracja terytorialna. Samorząd.....	167
3.1. Rosja.....	167
3.2. Austria i Węgry.....	168
3.3. Prusy.....	170
3.4. Turcja.....	171
4. Sądownictwo administracyjne.....	172
4.1. Prusy.....	172
4.2. Austria.....	173
4.3. Rosja.....	174
§ 10. Reżimy autorytarne.....	174
I. Rys historyczny.....	174
II. Władza konsula, cesarza, prezydenta.....	175
III. Administracja centralna.....	177

IV. Administracja terytorialna. Samorząd	178
1. Model francuski	178
2. Model latynoamerykański	179
V. Sądownictwo administracyjne	180
§ 11. Republiki	180
I. Rys historyczny	180
II. Kolegialna i jednoosobowa głowa państwa	181
1. Prezydent w USA	181
2. Komitety, Rady i prezydenci we Francji	182
3. Głowy państwa w pozostałych republikach	184
III. Administracja centralna (sekretarze, ministrowie, Rady)	185
1. Administracja federalna w USA. Sekretarze	185
2. Ministrowie we Francji	185
3. Ministrowie w pozostałych republikach	187
IV. Administracja terytorialna. Samorząd	188
1. Stany w USA	188
2. Kantony w Szwajcarii	189
3. Pozostałe republiki	190
V. Sądownictwo administracyjne	190
§ 12. Myśl administracyjna	191
I. Francja	191
II. Niemcy i Austria	195
III. Rosja	199
IV. Wielka Brytania i USA	200
V. Inne państwa	201
Rozdział IV. Administracja i myśl administracyjna na ziemiach polskich pod zaborami (1795–1918)	202
§ 13. Ziemie polskie w pierwszym okresie zaborów (do 1807 r.)	202
I. Rys historyczny	202
II. Zabór rosyjski	202
III. Zabór pruski	203
IV. Zabór austriacki	204
§ 14. Księstwo Warszawskie (1807–1815)	205
I. Rys historyczny	205
II. Monarcha	206
III. Rada Stanu	206
IV. Ministrowie i Rada Ministrów	207
V. Administracja terytorialna. Samorząd	208
VI. Sądownictwo administracyjne	209
§ 15. Napoleońskie Wolne Miasto Gdańsk (1807–1814)	210
I. Rys historyczny	210
II. Urząd gubernatora i podległe mu agendy	210
III. Administracja centralna	210
IV. Administracja terytorialna	211
§ 16. Wolne Miasto Kraków (1815–1846)	212
I. Rys historyczny	212
II. Administracja centralna. Senat	212
III. Administracja terytorialna	213

§ 17. Królestwo Polskie (1815–1830).....	214
I. Rys historyczny.....	214
II. Monarcha.....	215
III. Namiestnik.....	216
IV. Rada Stanu (Zgromadzenie Ogóle i Rada Administracyjna).....	216
V. Komisje rządowe.....	217
VI. Administracja terytorialna. Samorząd.....	218
VII. Sądownictwo administracyjne.....	219
§ 18. Królestwo Polskie. Zabór rosyjski (1831–1864–1914).....	219
I. Rys historyczny.....	219
II. Namiestnik. General-gubernator.....	220
III. Rada Administracyjna. Rada Stanu.....	221
IV. Komisje rządowe.....	222
V. Administracja terytorialna. Samorząd.....	222
VI. Sądownictwo administracyjne.....	223
§ 19. Wielkie Księstwo Poznańskie. Zabór pruski.....	224
I. Rys historyczny.....	224
II. Odreślności ustrojowe Wielkiego Księstwa Poznańskiego.....	224
III. Administracja terytorialna. Samorząd.....	225
§ 20. Zabór austriacki. Autonomia Galicji (od 1861 r.).....	228
I. Rys historyczny.....	228
II. Administracja autonomii i samorządu.....	229
III. Administracja rządowa.....	230
IV. Administracja szkolnictwa.....	231
§ 21. Myśl administracyjna.....	231
I. Księstwo Warszawskie (1807–1815).....	231
1. Struktura administracji. Samorząd.....	231
2. Kształcenie urzédników. Nauczanie prawa administracyjnego.....	238
3. Zadania administracji.....	241
4. Sądownictwo administracyjne.....	243
5. Rola administracji w polityce gospodarczej państwa.....	243
II. Królestwo Polskie (1815–1862).....	246
1. Struktura administracji. Samorząd.....	246
2. Kształcenie urzédników. Nauczanie prawa administracyjnego.....	249
3. Zadania administracji.....	251
4. Sądownictwo administracyjne i kompetencyjne.....	252
5. Rola administracji w polityce gospodarczej państwa.....	253
III. Zabór austriacki (do 1861 r.). Wolne Miasto Kraków (1815–1846).....	257
1. Struktura administracji. Samorząd.....	257
2. Kształcenie urzédników. Nauczanie prawa administracyjnego.....	259
IV. Ziemié polskie pod zaboremi (1861/1862–1918).....	261
1. Czynniki rozwoju prawa administracyjnego.....	261
2. Definicje pojęć.....	263
3. System prawa administracyjnego.....	265
4. Struktura administracji.....	266
4.1. Pojęcie organu administracyjnego.....	266
4.2. Systemy: resortowy, terytorialny i mieszany.....	267
5. Samorząd.....	267

6. Kształcenie urzędników. Nauczanie prawa administracyjnego.....	269
7. Sądownictwo administracyjne.....	272
8. Wpływy obce w okresie 1795–1918.....	273
8.1. Lata 1795–1861/1862.....	273
8.2. Lata 1861/1862–1918.....	278
Rozdział V. Współczesna administracja i myśl administracyjna od 1918 do 1939 r.	283
§ 22. Przeobrażenia stosunków ustrojowo-społeczno-gospodarczych.....	283
I. Stosunki ustrojowe.....	283
II. Stosunki społeczne.....	284
III. Stosunki gospodarcze.....	285
1. Kapitalizm monopolistyczny.....	285
2. Interwencjonizm państwowy.....	285
§ 23. Stare i nowe monarchie liberalno-demokratyczne.....	288
§ 24. Stare i nowe republiki liberalno-demokratyczne.....	289
I. Rys historyczny.....	289
II. Zmiany w starych republikach.....	289
III. Nowe republiki.....	290
1. Prezydent.....	290
2. Administracja centralna (rząd, premier, ministrowie).....	291
3. Administracja terytorialna. Samorząd.....	293
4. Sądownictwo administracyjne.....	294
§ 25. Reżimy autorytarne.....	294
I. Rys historyczny.....	294
II. Głowa państwa (król, prezydent, premier, <i>caudillo</i>).....	295
III. Administracja terytorialna. Samorząd.....	296
§ 26. Reżimy totalitarne.....	297
I. Rys historyczny.....	297
II. Totalitaryzm włoski i niemiecki. Faszyzm.....	299
III. Totalitaryzm bolszewicki. Stalinizm.....	301
§ 27. Myśl administracyjna.....	303
I. Francja.....	303
II. Niemcy i Austria.....	304
III. Wielka Brytania i USA.....	305
IV. Inne państwa.....	306
Rozdział VI. Administracja i myśl administracyjna Polski współczesnej (1918–1989)	308
§ 28. II Rzeczpospolita (1918–1939).....	308
I. Rys historyczny.....	308
II. Terytorium.....	310
III. Kryteria podziału administracji.....	310
IV. Administracja centralna.....	311
1. Prezydent.....	311
2. Rada Ministrów.....	313
3. Ministrowie.....	314
V. Administracja ogólna (zespolona).....	315

1. Przed unifikacją (do 1928 r.).....	315
2. Po unifikacji.....	316
VI. Administracja specjalna (niezespólona)	317
VII. Samorząd.....	319
1. Przed unifikacją (do 1933 r.).....	319
1.1. Samorząd gminny.....	319
1.1.1. Samorząd gmin wiejskich.....	319
1.1.2. Samorząd gmin miejskich.....	320
1.2. Samorząd powiatowy	321
1.3. Samorząd wojewódzki.....	322
2. Po unifikacji.....	322
2.1. Zasady funkcjonowania.....	322
2.2. Samorząd gminny i powiatowy	323
2.3. Samorząd gospodarczy i zawodowy.....	323
VIII. Sądownictwo administracyjne.....	324
1. Najwyższy Trybunał Administracyjny (NTA)	324
1.1. Geneza	324
1.2. Organizacja	325
1.3. Właściwość	325
2. Sądownictwo administracyjne w byłym zaborze pruskim.....	326
3. Inne sądy administracyjne (Inwalidzki Sąd Administracyjny, Trybunał Ubezpieczeń Społecznych, Trybunał Kompetencyjny).....	326
IX. Postępowanie administracyjne.....	327
X. Kontrola administracji.....	328
1. Rodzaje kontroli administracji publicznej	328
2. Najwyższa Izba Kontroli (NIK).....	328
XI. Funkcjonariusze administracji publicznej	329
§ 29. Litwa Środkowa (1920–1922).....	330
I. Rys historyczny.....	330
II. Administracja centralna	330
1. Naczelny Dowódca Wojsk Litwy Środkowej.....	330
2. Tymczasowa Komisja Rządząca (TKR)	331
III. Administracja terytorialna. Samorząd	331
§ 30. Wersalskie Wolne Miasto Gdańsk (1920–1939).....	333
I. Rys historyczny.....	333
II. Władza wykonawcza. Senat	333
III. Administracja terytorialna. Samorząd	334
IV. Urzędnicy.....	334
V. Prawa Polski w Wolnym Mieście	335
VI. Uprawnienia Ligi Narodów i jej Wysokiego Komisarza	336
Rozdział VII. II Wojna Światowa	337
§ 31. Ziemie polskie w czasie II wojny światowej.....	337
I. Administracja polska w okresie wojny obronnej.....	337
II. Administracja ziem polskich pod okupacją niemiecką	337
1. Ziemie wcielone do Rzeszy	337
2. Generalne Gubernatorstwo	338
III. Ziemie polskie pod okupacją radziecką.....	340

IV. Władze polskie na emigracji	341
V. Polskie Państwo Podziemne (PPP).....	342
§ 32. Polska Ludowa (1944–1952) oraz Polska Rzeczpospolita Ludowa (1952–1989).....	344
I. Polska Ludowa (1944–1952).....	344
1. Terytorium	344
2. Administracja centralna	344
2.1. Przejmowanie władzy przez komunistów (1944–1947)	344
2.2. Administracja centralna w latach 1947–1952 (między Małą a Dużą Konstytucją).....	345
2.2.1. Prezydent	345
2.2.2. Rada Państwa	346
2.2.3. Rada Ministrów. Ministrowie	346
3. Administracja terytorialna. Samorząd	347
3.1. Podział administracyjny państwa.....	347
3.2. Administracja terytorialna w latach 1944–1950.....	347
3.3. Reforma administracji terytorialnej z 1950 r.	348
4. Sądownictwo administracyjne	349
5. Kontrola administracji	349
5.1. Zasady ogólne.....	349
5.2. Kontrola państwowa. Biuro Kontroli (1944–1949). Najwyższa Izba Kontroli (1949–1952).....	350
II. Polska Rzeczpospolita Ludowa (1952–1989).....	351
1. Administracja centralna	351
1.1. Rada Państwa.....	351
1.2. Rada Ministrów. Ministrowie. Urzędy centralne	351
2. Administracja terytorialna.....	353
2.1. Administracja terytorialna do reformy z lat 1972–1975.....	353
2.2. Administracja terytorialna od reformy z lat 1972–1975.....	354
3. Sądownictwo administracyjne.....	356
3.1. Naczelny Sąd Administracyjny (NSA).....	356
3.2. Sądy ubezpieczeń społecznych	357
3.3. Sądownictwo kompetencyjne.....	357
4. Kontrola administracji	357
4.1. Kontrola parlamentarna	357
4.2. Kontrola sądowa. Trybunał Konstytucyjny	358
4.3. Kontrola prokuratorska	358
4.4. Kontrola państwowa. Najwyższa Izba Kontroli (NIK)	359
4.5. Rzecznik Praw Obywatelskich.....	360
4.6. Kontrola wewnętrzna.....	361
§ 33. Myśl administracyjna.....	361
I. II Rzeczpospolita.....	361
1. Przedstawienie doktryny.....	361
1.1. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	361
1.2. Uniwersytet Warszawski	364
1.3. Uniwersytet Poznański	365
1.4. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie	365
1.5. Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie	367
1.6. Katolicki Uniwersytet Lubelski	368

2. Teoria.....	368
II. Polska Ludowa i Polska Rzeczpospolita Ludowa (1944–1989).....	374
1. Przedstawienie doktryny.....	374
2. Teoria.....	379
Indeks rzeczowy.....	383